

Från skyddsnetsekonomi till studsmatteekonomi

Lars Persson, vice vd IFN, Erika Färnstrand Damsgaard, forskningschef Konjunkturinstitutet, Annika Winsth, chefsekonom Nordea, Johan Steene, vd Teqnon, och Eva Malm Öhrström, IFN.

Sverige drabbades hårt av 90-talskrisen men sedan dess har vår omställningsförmåga förbättrats och vi har klarat de senaste tjugo årens ekonomiska kriser väl, visar forskning av Fredrik Heyman, Pehr-Johan Norbäck och Lars Persson som presenterades vid policyseminariet "Sveriges omställningsförmåga i kristider – från skyddsnetsekonomi till studsmatteekonomi" den 3 december.

En stor del i vår krisberedskap ligger i att vi har ett dynamiskt näringsliv med flera typer av företag och anställda med en mångfald av kompetenser. Samtidigt har företagen en stor omställningsförmåga. När etablerade företag faller i samband med kriser, står nya företag som har ny teknologi och nya affärsidéer redo att ta vid samtidigt som de etablerade företagen kan ställa om.

Detta leder till att ekonomin kan återhämta sig snabbt och det är den mekanismen som kan kallas för en studsmatteekonomi.

– Att undvika att få en smäll går inte. Det viktiga är att ta smällen och kunna resa sig upp igen, sa Lars Persson, professor i nationalekonomi och vice vd för IFN.

Han berättade också att kriser ger möjligheter exempelvis genom att kapital är billigare vilket underlättar företagsomställningar. Samtidigt gäller det också att skapa institutioner och regelverk som stimulerar strukturomvandling och omställning under olika typer av samhällsutmaningar. Det gäller inte minst i samband med de utmaningar som den hållbara strukturomvandlingen kommer ge upphov till, något som diskuterades i panelsamtalet under seminariet där Erika Färnstrand Damsgaard, forskningschef Konjunkturinstitutet, Johan Steene, vd Teqnon och Annika Winsth, chefsekonom Nordea, medverkade. En av nycklarna till att klara en hållbar strukturomvandling är utbildning och omställning.

– Vi har kontinuerligt ett teknologiskt omvandlingstryck som gör att företagens efterfrågan på kompetens ändras,

Lars Persson presenterar forskning om studsmatteekonomi.

Foto: Jörgen Nilson.

efterfrågan på kompetens förändras och vi kommer behöva se en kompetensomställning hos personalen under arbetslivet, sa Erika Färnstrand Damsgaard som tror att den nya LAS-överenskommelsen är ett steg i rätt riktning:

– Att införa ett så kallat omställningsstöd som innebär att du kan få tjänstledigt för att vidareutbilda dig tror jag är en viktig faktor för att underlätta det omställningsbehov som finns. Men det är också viktigt att det finns relevanta utbildningar.

När det gäller företagens omställningsförmåga var Annika Winsth positiv. Däremot finns det mer att önska politiskt:

– Jag är oerhört optimistisk när det gäller företagen i Sverige, för företagen förstår att de inte finns imorgon om de inte ställer om. Det är helt avgörande och där har vi ett försprång, men politikernas uppgift är att se till att infrastrukturen finns för att göra den här omställningen, att vi har teknologin och riskkapitalet och den rena energin. Där är jag mycket mer bekymrad. Det är mycket snack och väldigt lite verkstad.

Johan Steene är vd för serieförvärvarbolaget Teqnion som specialiserat sig på att köpa upp mindre företag. Han fick frågan om hur företag som det han leder kan bidra till den hållbara strukturomvandlingen. Han förklarade att de mindre bolagen har fördelen av att vara snabba och flexibla. När större företag behöver pröva olika processer och lösningar som kan leda till utvecklingen av ny teknologi kan de små företagen fungera som flexibla underleverantörer och leverera i ett snabbt tempo.

Lars Persson talade om vikten av att vi har en mångfald av företag i det ekonomiska ekosystemet och fann ett stöd i

forskningen för Johan Steenes resonemang: kombinationen av små innovativa företag som levererar nya produkter och tjänster till etablerade företag har visat sig driva på strukturomvandlingar. Tillsammans med forskarkollegor på IFN har han nyligen börjat titta på just serieförvärvare och menar att det finns en fördel med affärsmodellen där man köper upp mindre företag snarare än fusionerar större bolag, då det bland annat blir lättare att sprida kompetenser och teknologier mellan de mindre företagen. I Sverige finns också en sådan historik av förvärv av mindre bolag som Lars Persson tror är viktig för att vi ska lyckas med en hållbar strukturomvandling.

Vid seminariet diskuterades även betydelsen av statliga stöd, räntelägets effekter på företagens omställningsförmåga och kompetenskrisen som bristen på ingenjörer lett till.

Se seminariet på IFN Play

<https://www.ifn.se/ifn-play/policyseminarier/video/2021-12-03-sveriges-omstallningsformaga-i-kristider/>

Vill du läsa mer om studsmatteekonomi, Sveriges omställningsförmåga i kristider och hållbar strukturomvandling?

På [ifn.se/studsmatta](https://www.ifn.se/studsmatta) hittar du flera studier i ämnet som bland annat undersöker om det svenska näringslivet är mer entreprenöriellt än det amerikanska samt hur mikroekonomiska strukturreformer som följde på 90-talskrisen är en viktig förklaring till den remarkabla produktivitetstillväxt som följde efter krisen i början av 90-talet.

Ny studie: Coronapandemin påverkade val av gymnasieprogram

Coronapandemin slog hårt mot arbetsmarknaden och drabbade särskilt serviceinriktade branscher som traditionellt sett anställer många unga. Nu visar en ny studie att detta även återspeglas i ungdomars val av gymnasieprogram.

Dagmar Müller, IFN, har tillsammans med Aino-Majja Aalto, och J. Lucas Tilley, båda verksamma vid SOFI, Stockholms universitet, undersökt ungas gymnasieval i den ännu opublicerade studien "From Epidemic to Pandemic: Did the COVID-19 Outbreak Affect High School Program Choices in Sweden?".

I Sverige görs gymnasievalet i två steg: I februari görs den första preliminära ansökan, medan den slutgiltiga ansökan görs i maj, då den sökande också har möjlighet att ändra sin prioriteringsordning. Under 2020 blev det möjligt att få en unik ögonblicksbild av hur pandemin påverkade gymnasievalet eftersom den första ansökan gjordes då coronapandemin ännu var ny, medan den slutgiltiga lämnades in då samhällsspridning och restriktioner var ett faktum och de ekonomiska effekterna hade blivit kännbara. Forskarna har samlat in data på skolnivå om sökandes högst rankade program för alla antagningsomgångar mellan 2016 och 2020 och jämfört skillnaderna mellan de två ansökningsomgångarna under samtliga dessa år.

Studien visar att man kan se en nedgång i topprankade ansökningar till några av yrkesprogrammen. Särskilt tydligt är detta för program som leder till jobb inom hotell- och restaurangbranschen som också var den mest drabbade branschen under coronakrisens inledande fas. Även barn- och fritidsprogrammets ansökningar

minskade. Enligt forskarna tyder det på att försämrade utsikter på arbetsmarknaden påverkar unga så tidigt som inför gymnasievalet.

Att ungdomars studieval påverkas av lågkonjunktur vet vi sedan tidigare forskning där man kan se att fler väljer att läsa eftergymnasiala utbildningar med säkrare jobbutsikter och högre genomsnittlig lön i samband med lågkonjunktur. Men denna studie är, såvitt författarna vet, den första som undersöker om även yngre elever tar hänsyn till konjunkturläget när de väljer gymnasieprogram.

Dagmar Müller Foto: Karl Gabor.

Dagmar Müller disputerade i juni 2020 vid National-ekonomiska institutionen Uppsala universitet, med avhandlingen *Social Networks and the School-to-Work Transition*. Hon har tidigare erfarenhet som forskare och doktorand på IFAU, är affilierad med IZA och UCLS och har tidigare varit gästdoktorand på Northwestern University.

Hon forskar bland annat om arbetsmarknaden och om familjeföretagens roll i en hållbar strukturomvandling.

IFN

Forskningsfronten

IFN:s forskning presenteras först i ett working paper. Nästa steg är publicering i vetenskapliga tidskrifter som är peer reviewed. Här är några av de artiklar som nyligen accepterats för publicering.

Berggren, Niclas, Alva Johansson och Therese Nilsson, "Intolerance Predicts Climate Skepticism". *Energy Economics*.

För att lösa klimatkrisen krävs medborgarnas stöd. Vi finner att människors grad av intolerans mot minoriteter samvarierar med om de håller med om påståendet att global uppvärmning förekommer och anser att konsekvenserna därav är dåliga. För att påverka människors uppfattningar i klimatfrågan räcker det sannolikt inte med att bara sprida kunskap.

Janssen, Aljoscha och Matthew Shapiro, "Does Precise Case Disclosure Limit Precautionary Behavior? Evidence from COVID-19 in Singapore". *Economic Analysis and Policy*.

Både offentligt ledda och frivilliga insatser kan minska smittspridning av sjukdomar. Singapore var ett av få länder som i början av covid-19-pandemin försökte ändra beteenden genom att offentligt redovisa detaljerad information om bekräftade fall. Vi finner att individerna minskar sina reseavstånd och stannar hemma om fall upptäckts lokalt.

Janssen, Aljoscha och Andreas Born, "Does A District Mandate Matter for the Behavior of Politicians? An Analysis of Roll-Call Votes and Parliamentary Speeches". *European Journal of Political Economy*.

Forskarna undersöker om distriktsval påverkar tyska parlamentsledamöters beteende i förhållande till partilinjen. De finner att distriktsvalda ledamöters beteenden inte skiljer sig från de partikamrater som valts genom partilistor när det gäller tal i parlamentet. Distriktsval tycks dock leda till fler politiker som agerar för sitt distrikt.

Fredrik Sjöholm. Foto: Marcus Kardelo.

17 november 2021 | Hur ska Sverige bli attraktivt för utländska företag?

Utländska företags intresse för att etablera sig i Sverige tycks ha minskat sedan finanskrisen och det är oroande, sa **Fredrik Sjöholm**, vd IFN, när han medverkade vid Entreprenörskapsforums lansering av rapporten *Swedish Perspectives on Industrial Policy, the Washington Consensus and Beyond*.

Det finns dock åtgärder att ta till för att attrahera utländska direktinvesteringar. Grundläggande är att det finns ett gott allmänt företagsklimat vilket man kan få genom att bland annat ha ekonomisk och politisk stabilitet, genom att ha utbildad arbetskraft, genom att ha en god infrastruktur med bl.a. flygplatser och hamnar, genom att vara frihandelsvänliga samt genom att inte ha alltför höga skatter. Däremot kan skattenivån inte kompensera för brister på de andra områdena, sa Fredrik Sjöholm.

Olle Hammar presenterar på SNS. Foto: IFN.

25 november 2021 | Migranternas attityder och värderingar – ny SNS Analys

Nyanlända invandras värderingar anpassas relativt snabbt till de värderingar som råder i Sverige, visar en ny rapport av **Olle Hammar**, som presenterades vid ett seminarium på SNS. När det gäller synen på ekonomisk ojämlikhet påverkas man av om man kommer från ett individualistiskt eller kollektivistiskt land och ju längre man bott i det nya landet, desto mer påverkas man av det nya landets värderingar. Rapporten undersöker även värderingar gällande vikten av familj, fritid och politik. Preliminära resultat visar att de senare värderingarna snabbt närmar sig genomsnittssvenskens och efter tio år i Sverige finns det ingen statistisk skillnad mellan migranterna och andra svenskar i synen på dessa områden.

Bland de medverkande: Ahmed Abdirahman, grundare av och vd för stiftelsen The Global Village, Peter Esaiasson, statsvetare vid GU, Anna Johansson (S), ordf riksdagens arbetsmarknadsutskott, och Nyamko Sabuni (L), partiledare. Samtalet leddes av Emelie Lekebjerg, projektledare på SNS.

Fredrik Heyman presenterar på ESO. Foto: IFN.

25 november 2021 | Ny ESO-rapport – Ekonomiska krisers dynamik

Sverige klarar strukturomvandlingen. Åtminstone hittills. Det visar den nya rapporten *Ekonomiska krisers dynamik*, skriven av IFN-forskarna **Fredrik Heyman**, **Pehr-Johan Norbäck** och **Lars Persson**. Forskarna undersöker tre olika kriser: IT-bubblan, finanskrisen och eurokrisen, samt hur de kriserna påverkat produktivitets- och jobbdynamiken i det svenska näringslivet. Företagens omställningsförmåga är enligt rapporten en starkt bidragande orsak till varför Sverige klarat kriserna bra.

Vid lanseringsseminariet medverkade även Kerstin Hallsten, chefsekonom Industriarbetsgivarna och Skogsindustrierna, Pär Hansson, professor i nationalekonomi, Örebro universitet och Tillväxtanalys, Lars Magnusson, professor i ekonomisk historia, Uppsala universitet samt Erik Spector, enhetschef Konjunkturinstitutet. Samtalet modererades av Anna Seim, ledamot i ESO:s styrelse.

Nyhetsbrev:

Nyheter från IFN utkommer sex till sju gånger per år. Dessutom publiceras *News from IFN* två gånger årligen.

Nyhetsbrev